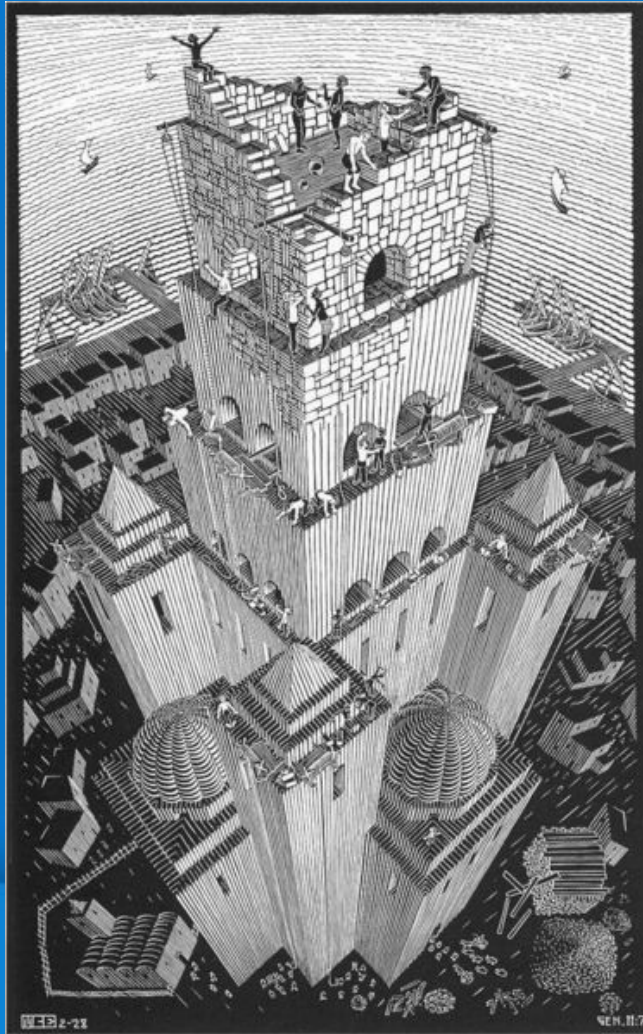

Logika i semiotyka

Wykład III:

Znak jest Triadą...

(Charles Sanders Peirce)

Charles Sanders Peirce

*1839, †1914

twórca pragmaty(cy)zmu i semiotyki

inspiracje: Kant, Th. Reid

krytyczna filozofia zdrowego rozsądku

po 1880 rozwija logikę
kwantyfikatorów i relacji

badania nad logiką nauki

How to Make Our Ideas Clear (1878)

Status wiedzy

Synechizm – (powinniśmy oczekiwać w świecie raczej ciągłości niż nieciągłości) – ciągłość przekonań (i znaków): każde przekonanie ma swojego poprzednika i wywołuje następnika

Fallibilizm – każde z naszych obecnych przekonań może okazać się błędne, opieranie się na nich nie szkodzi jednak rozwojowi poznania

Istnieją trzy rzeczy, jakich nie osiągniemy nigdy w naszym rozumowaniu, a mianowicie: absolutna pewność, absolutna ścisłość i absolutna uniwersalność

Wiedza ma charakter nieodłącznie **omylny i niezupełny**.

Semiotyka

teoria znaków, nauka **pozytywna**

inspiracje: stoicy oraz J. Locke

ma (podobnie jak znak) charakter triadyczny:

- **gramatyka spekulatywna** (formalna) – repertuar znaków
- **logika krytyczna** (relacja znaków do przedmiotów, zwł. prawdziwość symboli)
- **retoryka formalna** (spekulatywna) – semiotyczna teoria interpretacji

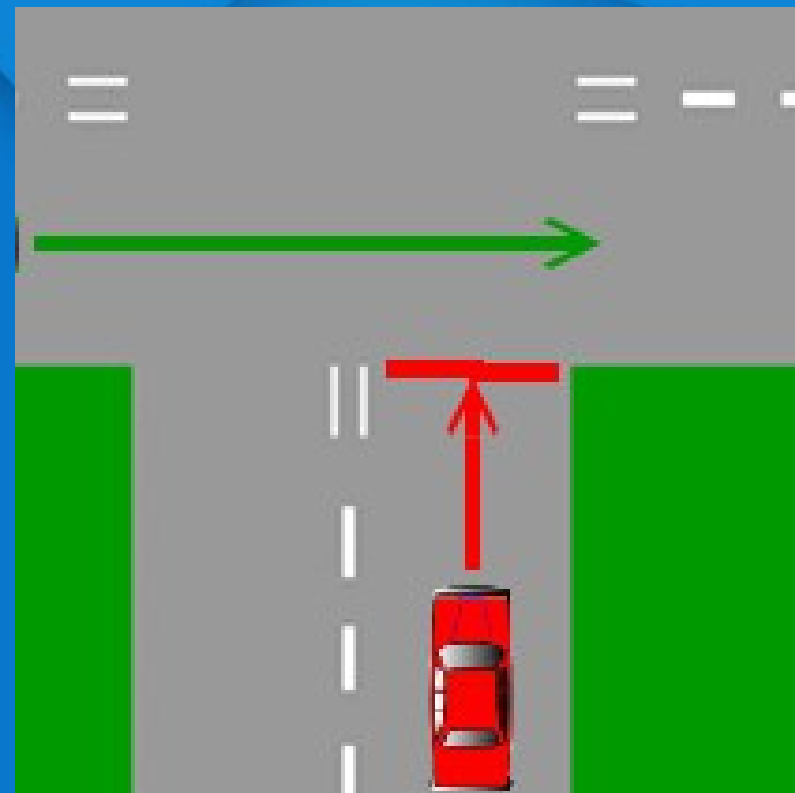
Semiotyka to **logika**, której dziedzinę (symbole) poszerzono o znaki ikoniczne i wskaźnikowe

Znak. Przykład I

znak sam

odniesienie

interpretant (akt mentalny,
stan mentalny, idea)

Semiotyka. Znak

Podstawowa kategoria: znak jako **triada**. Znaki nie będące triadą to znaki **zdegenerowane**.

Znak (def. 1) składa się z:

znak sam (środek przekazu, odp. stoicki → *semeion*),

jego przedmiot (odp. stoicki → *adelon*)

jego znaczenie (odp. stoicki → *lekton*)

Triada to relacja trzech elementów powiązanych w ten sposób, że jeden z nich jest łącznikiem pomiędzy pozostałymi dwoma

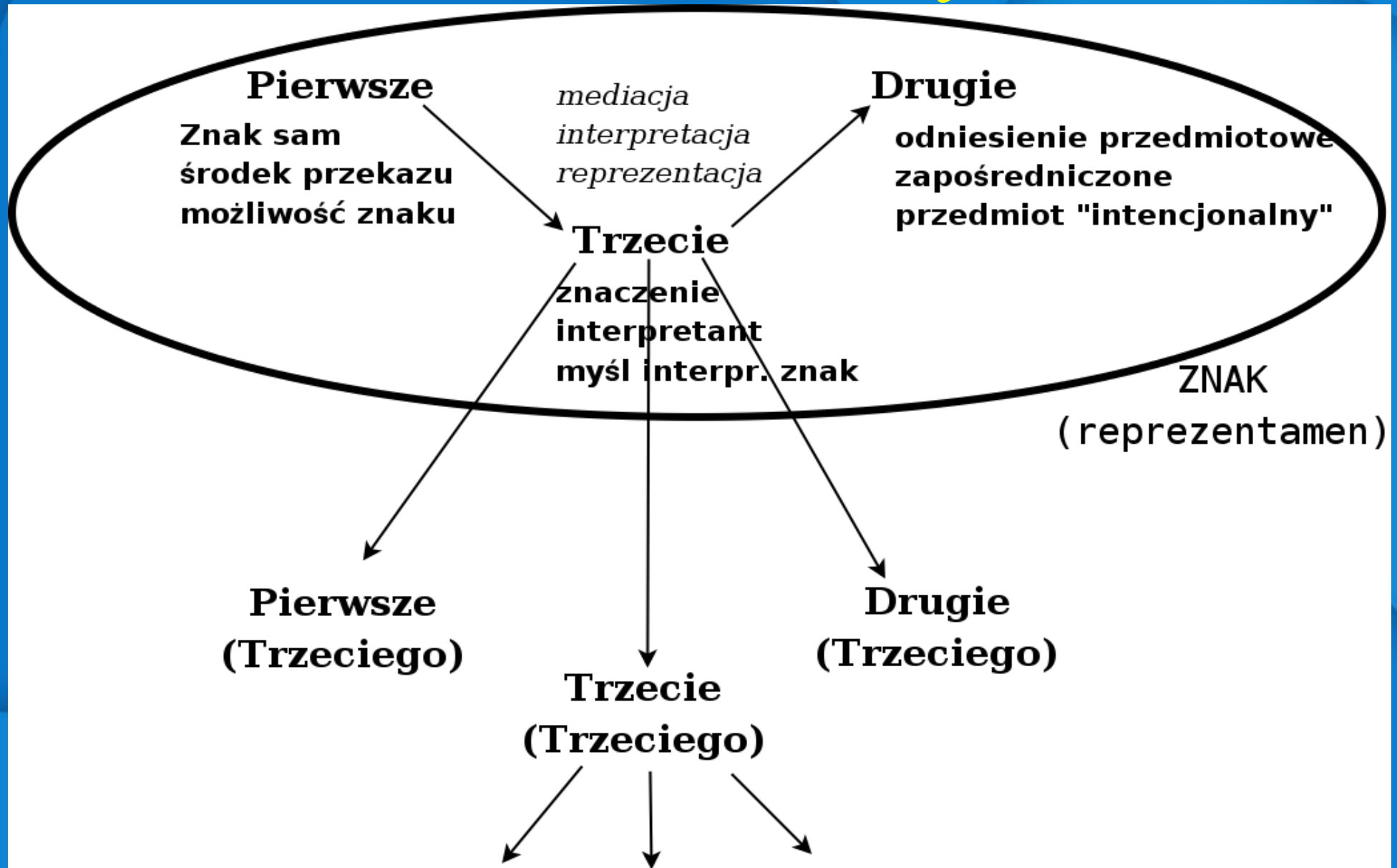
Triada to nierozłączna całość, w której każdy ze składników istnieje ze względu na dwa pozostałe

Znak. Definicje

Znak (def. 2) jako **reprezentamen** jest czymś, co dla **kogoś** zastępuje **coś innego** pod pewnym względem

Znak (def. 3), czyli reprezentamen jest **Pierwszym**, które znajduje się w takiej autentycznej relacji do **Drugiego**, zwanego jego przedmiotem, że może określić **Trzecie**, będące jego interpretantem, które przyjmuje na siebie triadyczną relację w stosunku do tego samego przedmiotu.

Znak. Definicje

Myśl jest znakiem. Triada

Pierwsze to możliwość znaku (“znak sam”)

- ♦ istnieje niezależnie od swojej funkcji semiotycznej
- ♦ **niesamodzielny** jako środek przekazu
- ♦ wszystkie rodzaje zjawisk: jakości, rzeczy, idee ogólne, prawa uniwersalne

Drugie to realność znaku (odniesienie)

- ♦ to, co znak z konieczności zastępuje (f. semiotyczna **reprezentacji**)
- ♦ może mieć charakter idealny lub materialny, realny lub nie
- ♦ jako **diada** Drugie może mieć charakter konwencjonalny lub naturalny

Myśl jest znakiem. Triada

Trzecie to konieczność znaku (znaczenie)

- ♦ Znak **reprezentuje** przedmiot *pod pewnym względem*
- ♦ **pośredniczy** między Pierwszym a Drugim (funkcja semiotyczna *mediacji*)
- ♦ mediacja ma miejsce dzięki **interpretacji**: Pierwsze z Drugim wiąże **interpretant**.
- ♦ Interpretant jest **znaczeniem znaku**; jest treścią, jaką znak przekazuje o swoim przedmiocie
- ♦ Jest on także innym znakiem, ukazującym znaczenie poprzedniego

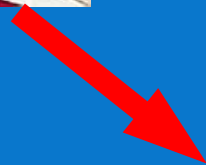
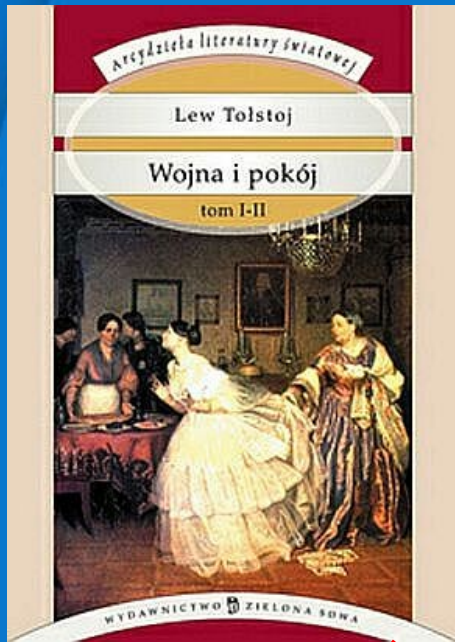
Jedynym sposobem pokazania znaczenia znaku jest przełożenie go na inny znak

Myśl jest znakiem. Triada

Pełna triada jest więc Trzecim zawierającym w sobie Pierwsze i Drugie

Znak, jako pełna, triadyczna relacja znakowa jest z konieczności ***myślą***

Przykład II

Przykład II

Myśl jest znakiem. Semioza

Znak pełni zatem trzy funkcje semiotyczne:

mediacja = reprezentacja = interpretacja

są one zarazem identyczne z samym znakiem je pełniącym

Semioza to całokształt funkcji semiotycznych znaku

Semioza jako proces interpretacji nie jest ani przypadkowa,
ani dowolna

Myśl jest znakiem. Synechizm

Znak może istnieć jedynie wśród **wielości znaków**; każdy znak otwiera konieczność innego

Relacja znakowa ma charakter **generujący**, tj. w sposób konieczny wytwarza inne znaki (**Autoreproduktywność** znaku)

Podział znaków raz jeszcze...

symbole: znaki konwencjonalne lub opierające się na **nawyku** (wrodzonym lub nabytym); interpretowane zgodnie z regułą lub powiązaniem zwyczajowym

znaki **ikoniczne**: reprezentują na mocy **podobieństwa** - wywołują podobne wrażenia w umyśle; *mają własności swoich denotatów*; **diagramy**: izomorfizm struktur; podobieństwo jest również kwestią konwencji

wskaźniki: wskazują coś, opierają się na „**autentycznej**” relacji (np. fizycznym powiązaniu); nie zależy tylko od interpretującego umysłu

Ale Eco: znaki ikoniczne i wskaźnikowe to **znaki konwencjonalne** (*Pejzaż semiotyczny, Nieobecna struktura*)

Podział znaków raz jeszcze...

- stopniowalna **konwencjonalność** (od symboli po wskaźniki)
- stopniowalny **stopień umotywowania**
- znaki ikoniczne i wskaźniki bardziej **zdeteminowane przez odniesienie**; symbole determinują w większym stopniu odniesienie
- podział nie jest rozłączny: portret, ikony SO, zdjęcie, film
- trudno wskazać „czyste” przypadki
- znaki w ramach każdego z członów podziału różnią się stopniem skonwencjonalizowania
- przynależność do członu podziału zależy **od sposobu użycia** znaku
- zmiany (zazwyczaj ku symboliczności) klasyfikacji w czasie

Myśl jest znakiem. Podsumowanie

wątpienie, badanie i
przekonanie

myśl a znak

reprezentamen

znak jako Triada

Pierwsze, Drugie, Trzecie

środek przekazu,
przedmiotowe odniesienie

znaczenie, przekład znaku na
znak

mediacja, interpretacja,
reprezentacja = znak

możliwość, realność,
konieczność znaku

synechizm i fallibilizm

semioza

autoreproduktywność i
generatywność znaku

symbole, znaki ikoniczne,
wskaźniki

Myśl jest znakiem. Bibliografia

Buczyńska-Garewicz H., *Peirce*, Warszawa: Wiedza Powszechna, 1966.

Buczyńska-Garewicz H., *Semiotyka Peirce'a*, Biblioteka Myśli Semiotycznej, Warszawa: Polskie Towarzystwo Semiotyczne, 1994.

Chandler D., *Semiotics for Beginners*,
<http://www.aber.ac.uk/media/Documents/S4B/semiotic.html>

Chandler D., *Semiotics: the Basics*, 2nd Ed., Routledge, 2007.